

24 травня 2017 року у Галереї сценографії, що в приміщенні Львівського драматичного театру ім. Лесі Українки, відбулося відкриття виставки сценографії Ольги Туруті-Прасолової – режисерки, театральної художниці, майстрині ляльок театральної та кіно-ляльки. Окрім того, пані Ольга люб'язно погодилась провести зустріч-лекцію та розповісти про себе й про головні принципи своєї роботи як режисера-художника.

Ольга ТУРУТЯ-ПРАСОЛОВА

“ДЕ МЕЖА МОЖЛИВОСТЕЙ?”

(Лекторій “Галереї сценографії”)

Народилась я у місті Ізмаїл, Одеської області. До вісімнадцяти років проживала в селі Дивізія. Художню освіту отримала в Одеському художньо-театральному училищі за фахом “Майстер ляльок усіх систем”. За програмою навчання отримала також знання про ще одну професію – театрального художника. Після закінчення училища в Полтаві працювала у дитячому ляльковому театрі. З першої зустрічі з режисером починаю усвідомлювати, що не зовсім розумію, чого той від мене хоче, тобто, не розумію режисера. Отже, необхідно оволодіти ще й професією режисера... Питання – “Де межа моїх можливостей?”, “Чи маю я право, як художник, заходити на територію режисера?”, “Як би я це зробила?” – переконали мене в необхідності вступити на режисерський факультет Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського, який закінчила, отримавши спеціальність “режисер театру ляльок”.

Фрагменти експозиції виставки.

Трохи про навчання. Був у нас дуже класний педагог Євген Теодорович Русабров. Я зрозуміла, що у цієї людини й педагога треба узяти усе, що тільки можна. Тож ловила кожне його слово, бо навчитись людина може тільки тоді, коли сама цього прагне. Під час навчання я поставила собі завдання – на кожному курсі здавати міні-виставу, бо попередній досвід переконав, що найкраще навчання – це практика. Адже про тебе судять за здійсненою роботою. Щоразу треба доводити, на що спроможний. Така практика виявилася дуже корисною. На передостанньому курсі ми мали здавати виставу. Умови для постанови були не найкращі: маленька сцена, яку доводилось ділити ще із кимось. І тоді я домоглася, щоб збудували окрему невеличку сцену просто на вулиці. Так я здійснила свій задум. Це був величезний досвід, дуже цікавий, і він запам'ятовується усім. До чого я веду? Ви, як студенти, повинні розуміти, що будь-які перешкоди на вашому шляху – це лише стимул. Тобто, хай би що з вами трапилось, намагайтесь завжди усе повернути собі на користь і ніколи не скоряйтесь. Наприклад,

я провалювала усі усні здачі. Я не могла розказати, пояснити режисерські плани – це було катастрофою. Я виходила, зачиняла двері й казала, що не повернусь сюди ніколи. Але, як бачите, я перемогла себе заради того, щоб оволодіти професією режисера. А сцена, побудована заради моєї вистави, функціонує й досі. Там проводять свята.

Після закінчення університету я поставила у Полтаві виставу “Срібне копитце” за казкою П. Бажова. Для постанови мені відвели два тижні. Для мене це був шок. Ще робота не була готова, а квитки на неї продані. На додаток виявилось, що вистава виходить коротка за часом. Тобто, треба додати ще одну – велику! – сцену. Тут мені допомогло те, що я вмію, знаю, чим володію. Щоб не перевантажувати художника, я сама виконала декорації для додаткової сцени. Вона називалася “Зима” й тривала 15 хвилин.

Одна моя знайома оперна співачка, дуже добра актриса, запитала мене: “Я співачка чи я актриса?”, на що я відповіла: “Ти як актриса маєш функцію співачки, а як співачка – функцію актриси”.

Не обмежуйте себе тільки улюбленою професією. Якщо вам подобається ще якась галузь – цікавтесь нею, вчіться. Вміти ще щось завжди дуже корисного.

Навесні 2015 р. Британська рада спільно з організацією “Театральна платформа” та з Національним академічним драматичним театром ім. Івана Франка влаштували Всеукраїнський конкурс молодих режисерів. Спеціально для них з англійської перекладали три н'єси сучасних британських драматургів. Режисери мали представити на розгляд журі ескіз обраної н'єси. Своє прочитання тексту “Ножі в кур-

www.scenography.gallery

Фрагмент експозиції виставки.

ках” Девіда Геррровера запропонувала молода режисерка із Харкова. Це була Ольга Турутя-Прасолова, яка й перемогла у конкурсі.

Ось як про це згадує сама режисерка:

Я подала заявку на “Конкурс молоді режисери”. Хотілося знати, чого я варта як режисерка? На якому етапі я перебуваю? Чи варто мені працювати далі режисеркою чи бути тільки художником? Як художник, я мала багато замовлень на оформлення вистав, концертів. Так, це дуже цікава професія. Я впевнена, що настане час, коли я до неї повернусь і працюватиму у своїй майстерні. Але сьогодні мені цікаво зрозуміти, наскільки мені вдається режисера. Ми разом з чоловіком друкували тексти до другої години ночі, бо в нас двоє дітей, і часу, щоб від руки написати, було мало. А за умовами конкурсу ніде не було зазначено, що треба прочитати всю п’єсу. Завдання полягало в тому, щоб розказати і показати ескіз вистави, на що відводилося кожному конкурсантові 30 хвилин. Я вирішила усе робити так, як я знаю, як я відчуваю, тим більше, мене ніхто не знає. Моїм завданням було зробити так, щоб, коли закінчиться мій 30-хвилинний етюд, глядачам було цікаво: а що далі? Так і сталося. Членам журі було цікаво, як далі розвиватиметься дія. Вийшла у фінал. Було 5 фіналістів: четверо – з Києва і я з Харкова. Перемога виявилася неочікуваною, тим приємніше було познайомитись із членам журі та конкурсантами, роботи яких були не менш цікавими. Для мене особисто важливий сильний конкурент – це та планка, що стимулює стати ще сильнішим. Начебто “недосяжна зірка” стає тобі помічником для досяг-

нення мети. Мене всі питали, чи залишусь я в Києві. А я відповідала – “ні”. Цікаво було повернутися до Харкова і зробити щось там. Незважаючи на те, що в театрах не дуже люблять чужих, через деякий час я отримала запрошення на роботу до Харківського академічного російського драматичного театру імені О. С. Пушкіна. Це театр “специфічний”. Актори звикли працювати у павільйонах, сидячи в кріслах, промовляючи півгодинні тексти, монологи. Чого я вам усе це розказую? Справа в тому, що я відчула велике навантаження. Я не можу роздвоїтись – тут я художниця, а тут режисерка. Нібито класно; художник і режисер дуже швидко “домовляються”. Але й дуже важко. Перша половина дня – репетиції, у другій – мушу вирішувати, кому які мешти, кому яка сукня, усе сама. Якщо з’явиться художник, то мені треба буде навчитися довіряти йому, дозволяти зробити щось за мене.

Одним з принципів роботи режисерки-сценографа О. Туруті-Прасолової є ставлення до кольору. Ось як про це розповідає сама пані Ольга:

Я не люблю у виставах багатокольорності. Для мене різнокольорова вистава має бути виправдана. Тобто, нічого не може бути просто так. Колір – це те, чим можна вплинути на глядача. Я маю зрозуміти, а разом зі мною і глядач має зрозуміти, чому хтось один в синьому, інший – в зеленому або в червоному. Чому саме ці кольори і що вони означають у виставі. До речі, у виставі, над якою зараз працюю, я порушила правила. Там присутня багатокольорність, що і підкреслює, на мою думку, побут. Це вистава

“Ляльковий дім” Ібсена. Цікава робота, але акторам все одно важко відразу перебудуватись. Я намагаюсь допомогти їм і роблю це м’яко й поступово. Вони мають зрозуміти, що вистава – це, насамперед, дія, і їм треба діяти.

Двоколірність або триколірність – це максимум. Дія вистави “Ножі в курках” відбувається в селі, тому основний колір сірий – метафора життя на селі. Яскравий зелений колір лайму я використовую з появою Мірошника. Зелений колір з’являється у відкритому вікні. У виставі немає зайвих декорацій, лише стіл, стілець, ширма, яка трансформується – то це стіна, то двері, то ліжко. Усе, що на сцені, мусить працювати. Це історія про жінку, яка живе в селі і відкриває для себе новий світ. Я теж жила на селі. Мені здавалося, що навкруги усе сіре. Тобто, кольори є, але не такі яскраві. Я жила в степу, де немає яскравих кольорів. Пам’ятаю, одного разу привезли пакетики з розчинним соком. На тлі сірого – колір був хімічним – яскраво-зелений і яскраво-оранжевий. Це врізалось у пам’ять. Кожний новий елемент, який з’являється у виставі, відрізняється від громіздкого буття села. Сама п’єса написана досить жорстко, вона торкається багатьох тем. Мені важливо було показати, що живучи на селі, ти не завжди виростаєш з болота, що відносини чоловіка і жінки однакові – як у селі, так і в місті. Світ Мірошника – це світ лайму, диско-музики, а сам він – “людина-текіла”. У виставі немає зайвих предметів, зайвих декорацій. Все, що на сцені – має працювати. Можуть бути супердекорації, але якщо в них нічого не відбувається, значить, художник не домовився з режисером. Така сама співпраця має бути і з акторами. Предмет на сцені працює для глядача так, як з ним грає актор. Наприклад, насипати солі, порізати лайм або налити текіли – усе це дійство. У виставі “Ножі в курках” є ровер, який не рухається. Тобто, жінка крутить педалі, але нікуди не їде. Я завжди працюю, спираючись на асоціацію. Я збиралася побудувати млин, але з’ясувалось, що сцена замала. Замість нього вирости чотири стіни. Раптом одна з них – ліжко; глядач бачить, як саме люди не люблять одне одного. Відносини між чоловіком і жінкою показані через пластичні етюди “люди-кури”. Коли Мірошник відрубав голову жінці-курці, то справжня жінка прокинулася зовсім іншою людиною, а чоловік так і залишився куркою.

На ескізі до цієї вистави ви можете побачити мій підпис: “Я хочу перемогти на конкурсі”.

У виставі “Дракула” – за мотивами одноіменного твору Брема Стокера, у постанові режисера Артема Вусика у Харківському недержавному професійному театрі за назвою “Прекрасні квіти”, О. Турутя-Прасолова, створюючи оформлення

сценічної дії, знову не зраджує свого принципу – мінімум декорацій:

Режисер Артем Вусик поставив переді мною завдання: “Ми будемо цю виставу возити”. На макеті до цієї вистави ви можете побачити напис: “Можна і треба обертати”. Не треба недооцінювати глядача. Він прекрасно розуміє гру з предметами. У виставі такий предмет – прямокутна коробка. Спочатку – це труна, а якщо її перевернути – стіл. Ця коробка перевертається, відкривається, пропонуючи глядачеві різні місця дії. Уява глядача може зробити все, треба давати тільки поштовх, а далі уява додасть усе, що треба.

До кожної вистави О. Турутя-Прасолова добирає свій ключ, завдяки якому глядач розуміє сенс того, що відбувається на сцені. Такий ключ вона знайшла і до вистави “Тіні забутих предків” Михайла Коцюбинського:

У виставі “Тіні забутих предків” грають актори Харківського державного академічного театру ляльок імені В. А. Афанасьєва. П’ятеро акторів одягнені в однакові білі сорочки. Завдяки зміні головного убору чи зачіски змінюється персонаж: з косою – дівчина; в хустинці – заміжня жінка; інакше зав’язана хустинка – це вже діти. Так нам вдалося зіграти всю історію життя матері Івана. І все показати лише через хустинку. Із декорацій – біла тканина, що символізує річку (метафора плинності життя). Річка розділяє сценічний простір на дві частини. Іван і Марічка – на двох різних берегах. І нічого вже не треба пояснювати. І мотузочка, яка є поясом Марічки, теж зіграла величезну роль. Вона уособлює собою зв’язок Марічки й Івана, Івана та матері, взагалі усі родинні зв’язки. Пластично актори показують, яку ниточку зв’язків ми обриваємо, яку – ні. Коли я ставила цю виставу, то мала на меті, щоб актори були не у вишитих сорочках, адже ця історія могла відбутися у будь-якому регіоні України. І в нас був такий собі симбіоз – ми об’єднали все, що знали про традиції. І в Харкові вийшла стаття: “...Харьков увидит “Тени забытых предков” без гуцулов и трембит...”. Так, там дійсно не було трембіт, але підхопили це журналісти зовсім з іншого боку. В Харкові, на жаль, дуже погано сприймають українську класику, але я вірю, що усе зміниться на краще.

Мала сцена Харківського академічного російсько-го драматичного театру імені Пушкіна – вистава “Чайка” Антона Чехова:

Чому саме “Чайка”? Виявилось, що в російському театрі немає жодної вистави за п’єсами російських

Фрагмент експозиції виставки.

класиків, і я вирішила, що Чехов – це дуже гарний початок. Навіть більше, я хотіла поставити комедію. Спочатку не розуміла, що мене бентежить в цьому матеріалі. Пізніше відкрила, що Ніна Заречна – це не найва, збентежена дівчина. Вона для мене першокурсниця, яка одразу про себе заявляє: “Я актриса!”. Вона ще нічого не знає про цю професію – чим треба навчитись володіти, а чого позбавитись, скільки перепон може виникнути на акторському шляху, які треба подолати, але вона вже – “актриса”. Підтверджують це її слова: “Я бы потребовала к себе славы”. Це могла б сказати скромна, проста дівчина. Ще для мене загадки, залишені Чеховим, – Костя і Сорін. Костя у Чехова поводитьсь то як маленький хлопчик, то як дорослий чоловік. І я вирішую, що роль цього персонажа гратимуть двоє. Один – абсолютний істерик, другий – намагається домовитись, пояснити. Маленький Костя стріляється з іграшкового пістолета і незрозуміло, чи він насправді помер, чи ні. Кожний вирішує для себе сам. Якщо фінал трагічний, у глядача однаково має залишатися надія, що все буде добре. Тому у моїй постанові Костя роздвоєний. І гине тільки одна його половина.

Інший персонаж – Сорін. Коли читаєш – він нудний, старий, нічого не може самостійно вирішити. Такого важко полюбити. І в мене виникає задум зробити його опудалом, якого возять на візку і якого озвучує Дорн, “роздвоюючись” таким чином.

Оскільки вистава про театр, про акторів, то в декоратії використаний гримувальний столик, заставлений синіми пляшками з-під вина. Ніщо не може

сказати про актора більше, ніж його столик. Я давно дивилась фільм Кшиштофа Залевського “Три кольори: Синій”. Фільм дуже сподобався, особливо те, як режисер працював із музикою та кольором. Я побачила у фільмі синю пляшку вина і вирішила, що це треба колись використати. Більше декорацій майже немає. Є стільці, є двері, є місяць. В сцені монологу Ніни Заречної з’являються ще 10 масок (люди, леви, орли...), що додатково збагачує сцену. Кольори вистави – білий, сірий, синій. Єдиний костюм бежевого кольору – костюм Соріна. Можна сказати, актори створюють образи, а я “рамки”, у яких відбувається дія”.

Виставка, власне, знайомить нас з цими виставами через фотографії П. Алдошина, малюнки-ескізи, макети, костюми з вистави “Тіні забутих предків” та відео-уривки з вистав молодшої режисерки-сценографа, ім’я якої можна прочитати на афішах різних театрів.

Після “Чайки” Ользі Туруті-Прасоловій доручають головну сцену Театру ім. Пушкіна. Нині Ольга Турутя-Прасолова вже головний режисер Харківського державного академічного російського драматичного театру ім. О. Пушкіна.

Розшифрування тексту – Денис Гугнін